

DE BLADWIJZER

Bomenstichting Zutphen e.o.

Januari 2020 jaargang 18 nr. 1

Langs Canal du Midi worden 42.000 bomen gekapt!

Wie nog wil genieten van de meest romantische waterweg van Europa, of misschien wel van de wereld, die moet snel naar het zuiden van Frankrijk afreizen.

De 42.000 platanen langs de oevers van het Canal du Midi, dat van Toulouse naar de Middellandse Zee loopt, staan er over 20 jaar waarschijnlijk niet meer. Een niet te bestrijden schimmeligheidsziekte, *Ceratocystis platani*, geeft de staat geen ander keuzede dan de kettingzaag.

Het kappen van de 200 jaar oude bomen wordt gezien als een nationale tragedie. Fietsers, wandelaars en booteigenaren zijn ontdaan en lokale politici zijn bang dat het kanaal van de Werelderfgoedlijst van de Unesco wordt gehaald en er dus geen toeristen meer komen.

President Nicolas Sarkozy ruikt een kans voor zijn herverkiezing dus heeft hij beloofd het kanaal te redden. Zodra de eerste 1.000 bomen eind van dit jaar zijn gekapt, moeten direct jonge bomen worden herplant. Volgend jaar zullen 4.000 platanen worden gekapt. Het zal minstens 30 tot 40 jaar duren voordat het 240 kilometer lange kanaal helemaal opnieuw is beplant.

Bron: Monique Smits Reuters

Op 8 juli 1970 is de Landelijke Bomenstichting opgericht!

Dit jubileum vieren ze groots!

De plannen zijn bijna rond:

- speciale Bomennieuws met 'Het verhaal van de Bomenstichting',
- een bomenreis naar Engeland,
- feestdag op landgoed Zonheuvel in Doorn,
- boom planten in Almere,
- internationale bijeenkomst over monumentale bomen,
- een studiedag over Bomen en hun cultuurhistorie
- tentoonstelling Toppers, Bomen in de Ned. schilderkunst in het Dordrechts Museum.

In februari volgt meer informatie zie: www.bomenstichting.nl

Nieuwe naam Nieuwsbrief

Mijn eerste bestuursvergadering bij de bomenstichting. Er was een volle agenda maar toch werd er om 10 uur afgerond. Goed voorzitterschap dus. Thuis vertelde ik dat een nieuwe naam voor de nieuwsbrief ook onderwerp van gesprek was geweest. "Zou BLADWIJZER niet wat zijn?" was toen de reactie thuis.

De linkjes naar de Bomenstichting liggen voor de hand. Een BLADWIJZER gebruik je om ergens neer te leggen waar je weer op terug wilt komen. Ook BLAD ligt voor de hand bij de Bomenstichting. Na het lezen van eerdere NIEUWSBRIEVEN ben ik in ieder geval wel WIJZER geworden.

We zaten qua naamgeving op een iets ander spoor, dus hebben we BLADWIJZER terug gekoppeld aan de andere bestuursleden. Na een snelle mailronde werd er besloten. De Nieuwsbrief heet voortaan BLADWIJZER.

Heiko Heikens

Schorskeverplaaq in naaldbossen

Bosbeheerders vrezen dat veel naaldbossen zullen afsterven.

Knaagsporen in het hout

De lariksschorskever, de letterzetter, de koperetser zijn kevertjes van een paar millimeter groot die door hun knaagsporen in het hout van naaldbomen complete bossen verwoesten. De signatuur van de letterzetter is vergelijkbaar met die van de achttandige lariksschorskever, alleen op ander hout. De twee soorten lijken ook qua uiterlijk op elkaar. Maar het achterwerk van de lariksschorskever glanst, dat van de letterzetter is dof.

Zo'n 6.000 verschillende soorten van zulke schorskevers bestaan er wereldwijd. In Nederland komen ongeveer 75 soorten voor. Ze komen af op bomen die al verzwakt zijn, door droogte bijvoorbeeld, die produceren namelijk niet meer voldoende hars om de insecten te weren. Het knaagwerk in de bast, tussen de schors en het hout, zorgt er vervolgens voor dat de boom niet meer voldoende water en voedingsstoffen naar de naalden kan transporteren.

Voor de letterzetter (*Ips typographus*) is de laatste jaren berucht, die soort huist in de bast van fijnsparren. In Nederland is de invloed van de letterzetter relatief klein. Het totale areaal aan fijnsparren bedraagt hier zo'n 14.000 hectare, ongeveer 3,5 procent van het naaldbosgebied. Ook het areaal aan douglas-sparren (20.000 hectare) en lariksen (19.000 hectare) is relatief gering. De Nederlandse naaldbossen bestaan vooral uit grove den (119.000 hectare) maar het nadeel van die bossen is dat ze vaak aangeplant zijn als monocultuur, dus heel veel bomen van één soort dicht bij elkaar geplant.

Dat is gebeurd in het begin van de vorige eeuw, omwille van de houtproductie.

Zo'n productiebos is een feestmaal voor de kevers, ze zoeken zowel hun partners als hun bomen uit op basis van geur. In een gemengd bos raken de kevers veel meer gedesoriënteerd. Maar hier kunnen ze zich doelgericht naar de buurboom verplaatsen.

Kleine tandjes en haartjes

De werkwijze van schorskevers is in grote lijnen hetzelfde, de mannetjes lokken de vrouwtjes – of bij sommige soorten net andersom – vanuit een zelfgeknagd gaatje in de schors, met geurstoffen. Na de paring legt het vrouwtje tientallen eitjes in een lange gang. Haaks daarop knagen de larven zich een weg door het hout, daardoor krijg je die gevederde patronen. En uiteindelijk vliegen ze via een gaatje in de bast naar buiten.

Sommige schorskevers zijn monogaam, dan zie je maar één zo'n 'nerf' met zijgangen. Maar andere soorten, zoals de letterzetter, zijn polygaam, de mannetjes paren in een centrale paringsruimte met twee of drie vrouwtjes, die vervolgens elk een eigen kant uitgaan om de eitjes af te zetten. Dan krijg je dus een uitwaaiend patroon van graafgangen.

Klimaatbos

In principe houden schorskeverplagen na een paar jaar vanzelf weer op. Het is een zelfregulerend effect, na een tijdje hebben ze alle verzwakte bomen aangetast en zijn er niet voldoende exemplaren meer over om eitjes in te leggen. Maar in die paar jaar kunnen ze natuurlijk wel een enorme impact hebben. Een bos dat in een jaar afsterft, kan er tientallen of zelfs honderden jaren over doen om weer volgroeid te raken.

Zo'n schorskeverplaaq kan in korte tijd enorme proporties aannemen. Zeker omdat je binnen één jaar vaak al wel drie kevergeneraties hebt. In één boom kunnen honderden kevers huizen. De massaliteit van deze kevers, daar kan geen enkele verzwakte boom tegenop. Juist daarom is het belangrijk om voor een weerbaar bos te zorgen, want een fitte boom is veel minder vatbaar voor een plaag.

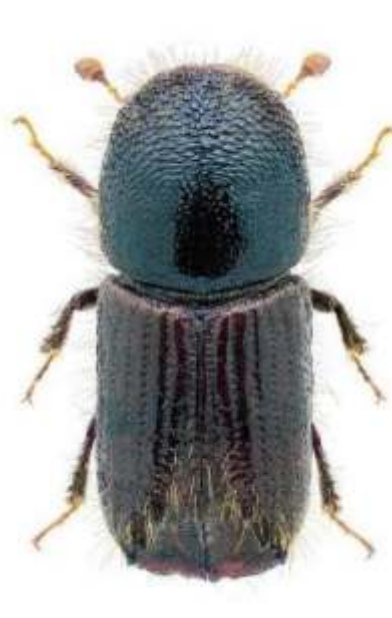
Bron NRC Handelsblad

Achtthandige Lariksschorskever - *Ips cembrae*

Koperetser - *Pitogenes chalcographus*

Letterzetter - *Ips typographus*

Nieuw! Anton Dekker

**Nieuw in het bestuur van de Bomenstichting Zutphen!
Even voorstellen:**

Sinds 2018 ben ik, na vier jaren te hebben gewerkt bij Staatsbosbeheer en 45 jaar bij de gemeente Apeldoorn, met pensioen. Nu heb ik de eer om bij de Zutphense Bomenstichting in het bestuur actief te mogen zijn als boomspecialist.

Ik ben opgegroeid in de bosbouw en in de jaren tachtig heb ik mij bij de gemeente gespecialiseerd in de boomverzorging, met name in de ontwikkeling van groeiplaatsen voor straatbomen in het stedelijk gebied. Iedereen weet onderhand wel dat ons land steeds verder verstedelijkt en dat daardoor onze gezonde leefomgeving onder druk is komen te staan. De bomen in de stad - die een groot deel uitmaken van onze leefomgeving - krijgen het steeds moeilijker om tot volwassenheid uit te groeien.

Ik wil daarom graag een bijdrage leveren in het overdragen van kennis in de vorm van advisering en voorlichting.

Anton Dekker

Nieuw! Heiko Heikens

**Nieuw in het bestuur van de Bomenstichting Zutphen!
Even voorstellen:**

Via één van de andere 'groene' organisaties die lokaal actief is, kwam me ter ore dat er hulp werd gezocht bij de Bomenstichting Zutphen. Ik had al eens een fietstocht en een wandeltocht van de BSZ meegemaakt. Ik ben onder de indruk van de aanwezige bomenkennis in brede zin van het woord en praktische toepassing hiervan op lokaal gebied. Om jaloers van te worden.

Ik heb weinig bomenkennis, maar wel veel belangstelling voor dit deel van onze natuur. Bomen kunnen niet (verbaal) spreken maar hebben wel recht om gehoord te worden. Ik vind het fijn tijd en energie in te zetten voor de activiteiten van de Bomenstichting en hoop een hulp te kunnen zijn voor de anderen enthousiaste bestuursleden.

Wij wonen sinds 1983 in Zutphen waar onze 3 kinderen de schoolgaande periode hebben doorgebracht. Nu ze zijn uitgevlogen en geniet ik al enige jaren van mijn pensioen.

Heiko Heikens

De Hazelaar - *Corylus avellana*

De hazelaar valt in de winter op door de bloeiende katjes. Het is zelfs de eerste plantensoort uit onze wilde flora die begint te bloeien. De mannelijke en de vrouwelijke bloeiwijzen zitten gescheiden aan de struik.

De mannelijke katjes, eigenlijk 'katertjes' dus, worden al in augustus gemaakt en groeien tot zo'n 12 cm. Bij vrieskou stopt de ontwikkeling, maar als die uitblijft, zijn ze vroeg rijp en geven dan soms al in december hun pollen af aan de lucht.

De vrouwelijke bloemen zitten aan dezelfde struik. Maar je moet heel goed kijken om ze te zien. Piepklein en cyclaamkleurig. Ze zitten met drie tot vier stuks in een klein knopje bij elkaar in de oksels van bladeren. Na de bevruchting door de wind groeien de vruchtbeginsels uit tot een noot.

Omdat de hazelaar zo vroeg bloeit, wordt de struik ook door imkers aangeplant, zodat vroeg in het jaar actieve bijen het pollen kunnen verzamelen.

Bron: Natuurscheurkalender

Bestuursleden

~~gezocht~~
gevonden !!

Nieuw! Adeline van de Kastele

**Nieuw in het bestuur van de Bomenstichting Zutphen!
Even voorstellen:**

Na mijn studie in Wageningen heeft mijn werk zich van technisch naar steeds meer sociaaleconomisch ontwikkeld in verschillende functies en vaak internationaal werk, waarbij ik ruim 10 jaar in Centraal Amerika woonde.

Rode draad in het werk was landbouw / voeding en / of natuur. Daarbij heb ik me ook met bomen / bos onderwerpen bezig gehouden, zoals bijvoorbeeld: houtkap t.b.v. bananendozen in Honduras, onderzoek op het gebied van FSC-keurmerk, landgoedbosbeheer, of gewoon genieten van (wandelingen door) het bos, hier of vroeger in de tropen.

Inmiddels gepensioneerd draag ik graag iets bij aan het werk van de Bomenstichting Zutphen.

Adeline van de Kastele

Voor in uw agenda

Excursie Bomenstichting met IVN Bomenwandelroute Zutphen

Op 17 mei houdt de Bomenstichting Zutphen weer een gezamenlijke excursie met de IVN Zutphen. Deze keer lopen we langs het zuidelijk deel van de Bomenwandelroute in Zutphen. Gidsen van beide organisaties leiden de deelnemers rond en vertellen over de diverse bomen en planten die er groeien. Vaak staan mensen versteld van de bijzondere natuur midden in de stad. Ook de geschiedenis van deze omgeving is interessant.

We starten om 14.00 uur bij de VVV op de Houtmarkt en we zijn daar ongeveer twee uur later weer terug. Iedereen kan gratis mee maar, een vrijwillige bijdrage wordt op prijs gesteld. Wandelrouteboekjes zijn tijdens de excursie voor € 5,- te koop. Voor meer informatie, neem telefonisch of per e-mail contact op met **Klaske ten Grotenhuis**: ktengrotenhuis@kpnmail.nl 0575-471995.

Excursie Bomenstichting naar Het Loo in Apeldoorn

Op zaterdag 11 april a.s. organiseert Bomenstichting Zutphen een bomenexcursie naar Het Loo in Apeldoorn. Excursieleider is Anton Dekker, voormalig hoofd bomenbeheer van de gemeente Apeldoorn. Vanuit Zutphen vertrekken we per auto om 13:00 uur vanaf de parkeerplaats bij het IJsselpaviljoen aan de IJsselkade naar de parkeerplaats van Het Loo.

We gaan tussen 13:45 uur en 16:30 uur wandelen onder leiding van Anton Dekker.

We verwachten rond 17:15 uur terug te zijn in Zutphen.

U kunt zich aanmelden voor de excursie door een e-mail te sturen naar: informatie@bomenstichtingzutphen.nl of, indien dat niet kan, te bellen naar 06-37226705.

Geeft u s.v.p. ook aan of u per eigen auto kunt reizen of graag wil meerijden.

Van de deelnemende niet-donateurs wordt een vrijwillige bijdrage gevraagd.

Wereldrecord

De hoogste naaldboom op aarde is te vinden in een park aan de westkust van de VS. De 115 meter hoge Hyperion, genoemd naar een Titaan uit de Griekse mythologie.

De Hyperion, een kustmammoetboom (*Sequoia sempervirens*), komt alleen hier van nature voor dankzij het gematigde kustklimaat en de mist die in de bovenste takken tot druppels water condenseert.

Bron: Wetenschap in Beeld

IJzel in Nederland, weet u nog?

Op 17 maart 1986 verschijnt in het Dagblad van het Noorden onder de aankondiging "Comfortabel snoeien bij Vries" de volgende tekst:

Kettingzagen verscheurden de stilte gisteren langs de Rijksweg tussen Assen en Vries. Monumentale beuken, die over enige tijd weer een groene poort vormen, werden ontdaan van overbodige takken. Niet vanaf wiebelende ladders maar "comfortabel" vanuit een hoogwerker.

De indrukwekkende laan, met aan beide zijden elk ruim duizend beuken, bleek harder te groeien in de breedte dan in de hoogte. Een grondig onderzoek, vooraf aan de snoeiactie, leverde geen oorzaak op en besloten werd de laag hangende takken te verwijderen om overlast voor het verkeer te voorkomen. Het hele project heeft de nodige weken in beslag genomen.

Een van de boomverzorgers raakte in gesprek met een laanbomenkweker over deze merkwaardige groeiwijze. De leeftijd van de bomen bleek de oplossing te zijn. In de jaren '30 van de vorige eeuw was er een tekort aan beukenootjes en werden ze geïmporteerd uit Oost – Europa. De herkomst was de verklaring voor deze genetische "afwijking".

Een jaar later, 3 maart 1987, waren de boomverzorgers weer terug... Hadden zij hun werk niet goed gedaan? Helaas was de met zorg gesnoeide laan getroffen door een ijzelregen. De onderkoelde regen zette bij aanraking een ijslaag af op alles waar deze op neer kwam. Het landschap, zo omschreef de bekende weerman Jan Pelleboer, was een groot museum uit de glasfabriek Leerdam.

Onder het gewicht van de ijsafzetting kwamen niet alleen de hoogspanningskabels naar beneden, maar ook de laan had een deel van zijn takken verloren en er hingen nog grote aantallen gebroken takken in de kronen. De schade aan bomen en planten werd gecijferd op 85 miljoen gulden.

Woodi